

Нова администрација САД на челу са председником Обамом, дуго ишчекивана од знатног дела домаће и светске политичке, интелектуалне и шире јавности, без сумње је још увек млада да би се о њој могао легитимно исказивати дефинитиван суд. Више или мање убедљиве спекулације у овом случају углавном су политички поларизоване, с обзиром на то да сежу од интерпретације да се спољна политика САД ни на који битан начин неће мењати у времену које долази (што одговара идеји да ће САД наставити хегемонистичку и империјалну праксу), до мишљења на другој страни политичког спектра према којима је реч о радикалним променама у којима је са Обамом отворено ново поглавље у америчкој историји. Да би се, међутим, могле сагледати могуће и стварне – као и немогуће и нестварне – „нове реалности“ САД, неопходно је имати у виду измењену ситуацију и нови контекст узрокован светском економском кризом, који као такав већ представља и новост и промену у можда најодлучнијем смислу, тј. да САД у важним аспектима више нису (једина) суперсила и без битног изгледа да то буду на начин на који је то у претходне две деценије био случај.

У том смислу, оно што изнад свега карактерише спољну политику нове америчке администрације у целини, а онда последично и према западном Балкану, јесте однос између два фактора: глобалне економске кризе и могућности остварења принципа „либералног интернационализма“ као јединог прокламованог принципа председника Обаме у спољној политици. Ин медиас рес, ствар је у томе колико ће се овај принцип „либералног интернационализма“ у пракси поново испоставити као принцип „либералног интервенционизма“, односно у којој мери ће Обамин тим најближих сарадника наставити активно да спроводи политику некадашње Клинтонове администрације. Ангажман у том правцу у последње време исказан је не само кроз многе иступе и деловање Ричарда Холбрука, затим тезу Мортон Абрамовица и Данијела Сервера о „недовршеном послу на Балкану“, већ и кроз отворено прихватање ове идеје од стране потпредседника Џозефа Бајдена, који је на тај начин афирмисао тезе Сервера и Абрамовица, промовишући их као полузваничан став САД. Овакав развој догађаја, додатно оснажен прошлонедељном специјалном конференцијом Центра за стратешке и међународне студије на тему „Завршити мисију САД на Балкану“ (са учешћем „стручњака за Балкан“ Јаноша Бугајског, Џејмса О’Брајена, Џејма Добинса, Данијела Сервера), створио је у том смислу помало нову ситуацију. Реч је о покушају нове актуелизације „балканског питања“, због чега је Џозеф Бајден експлицитно навео да заокупљеност америчким ангажманом у Авганистану и Ираку неће довести до

премештања питања Балкана у трећи план, да се проблем Косова не може „трампити“ другим америчким приоритетима у спољној политици, чиме је потиснуто и заправо оповргнуто уверење да се западни Балкан не налази на листи приоритета. Упркос бројним отвореним и важним питањима у спољној политици, западни Балкан остаје, како се недавно изразио један НАТО званичник, „стратешки важан циљ САД“, што стоји и у последњем извештају Међународне кризне групе (ИЦГ), где се наводи да је питање западног Балкана „од критичког стратешког интереса“ („of critical strategic interest“), чиме се имплицитно такође изнова признало да је многе догађаје на Балкану током целе претходне деценије неопходно сагледати у контексту остварења и разграничења непосредне зоне интереса САД.

С друге стране, иако је несумњиво да је тенденција продужавања сличне политике изузетно присутна међу члановима Обаине администрације, она међутим стоји у контексту који је одређен целокупним променама на светској политичкој сцени. То је веза између глобалне економске кризе која се, делимично и због свог глобалног карактера, испоставља и као битно политичка и друштвена криза, као криза модела неолиберализма у теорији и пракси, као дубока историјска криза која с једне стране тражи изналажење нових политичких модела, ново мишљење политичког, док с друге стране – не мање важно – указује на конкретне промене у односу снага на светској политичкој сцени. Због тога није јасно колико ће заправо наставак спољне политике „либералног интервенционизма“ бити могућ и остварив у времену које долази, а сасвим извесно не у мери у којој би то био случај када ситуације глобалне кризе не би било. Конкретно, то значи две ствари: да је већ сада вишеструко и на озбиљан начин доведен у питање амерички унилатерализам, што стоји у непосредној вези са политиком САД према Руској Федерацији и ЕУ, и да није извесно колико ће поједини политички добро позиционирани актери, као ни поједини утицајни лобији, збиља и успети у намери да „балканско поглавље“ затворе на њима задовољавајући начин. У том смислу, може се рећи да услед светско-политичких промена које су наступиле претходних месеци постоји нешто што можемо назвати отвореним политичким пољем, простором за будуће делање, услед чега се дефинисање дугорочне и систематичне националне стратегије у новонасталом контексту испоставља као најважнији задатак за целокупну елиту.

Када је реч о „незавршеном послу на Балкану“, онда је неопходно имати у виду да се та идеја појединих лобија и политичких активиста САД пре и изнад свега односи на питање независног Косова с једне, и питање централизоване и унитаризоване Босне и Херцеговине уз укидање Републике Српске с друге стране. С једне стране, дакле, реч је о наставку дубоко ангажоване и противправне политике промовисања тзв. косовске државности, уз специјалне напоре и притиске да што више земаља призна Косово, јер тек ако би се достигао број већи од половине земаља чланица Уједињених нација, могло би се говорити о некаквом „успеху“. С друге стране, када је реч о Републици Српској, није много вероватно да ће лобији и истакнути појединци који би најрадије видели

нестанак Српске успети у овим намерама, и то не само због тога што не постоји пуно сагласје за такав сценарио у САД, и што је тешко замисливо да би се у датим околностима отварао још један фронт дубоког сукоба са Руском Федерацијом, већ и због оног што се зове „снага народа“, демократског народа Републике Српске, снага која се не може занемарити и која чини највећи живи потенцијал Републике Српске.

У том смислу, упркос форсирању интензивног ангажмана САД на простору западног Балкана од стране политичких актера попут Холбрука, Сервера, Абрамовица, Ешдауна, Лајона и самог Џозефа Бајдена и производњи слике која би довела до нових потеза администрације САД у БиХ, објективно није много вероватно да ће такав расплет ситуације уследити. Чињеница је, међутим, да ће време које следи збиља и представљати неку врсту заврнице, последње поглавље решавања тзв. балканског питања („confrontational close in the Balkans“), у којем ће се борба водити између супротстављених тенденција – једне изражене кроз речи да ће „Балкан бити стабилан тек када сви уђу у ЕУ и НАТО“ (Ј. Бугајски), и друге исказане чак и кроз ставове неких званичника ИЦГ (Вашингтонска конференција ИЦГ, 17 април) да је потребно ограничити и редуковати улогу САД и да ће бити непродуктивно наставити са праксом наметања решења, те да ће бити одржива само она решења која настају кроз консензус и идеје на терену и од стране домаћих политичких актера (S. Frazier).